

בנתיבות אבותינו

ביטאון איגוד בני התורה יוצאי מרוקו וצפון

בנשיאות מרן הגאון רבי יהושע מאמאן שליט"א ובהכוונת מרנן רבותינו ראשי הישיבות שליט"א

בס"ד. גליון מס' 1 תמוז תשע"ד

מפנקסו של בן ישיבה /

תיעוד הווי הישיבות במרוקו מתוך כתבי רבותינו

מרשימות הגאון הגדול רבי יצחק חזן זצ"ל

ראש ישיבת אוצר התורה במרוקו ודיין דמתא כאזבלנקא-אגאדיר

הגאון רבי יצחק חזן זצוקלה"ה נולד בשנת תרע"ט באלמנצוריא שבחבל הדרעא, עוד משחר ילדותו גדל על ברכי החכמים שחיו ופעלו שם וקנה בנפשו אהבה עזה לתורה. בהיותו נער שם פעמיו לעיר מקנאס, שם ישב כמה שנים ולמד תורה בישיבה דשם מפי מרן ראש הישיבה הגאון רבי ידידיה טולידאנו זצ"ל, לאחר נישואיו נתמנה לרב ודומ"ץ באגאדיר - שם כיהן גם כראש הישיבה שע"י מוסד אוצר התורה בראשות הגאון רבי רפאל עבו זצ"ל - ולאחר מכן כיהן בעיר ד'אר לביי"א (כאזבלנקא). לאחמ"כ שם פעמיו אל ארה"ק ובשנת תשכ"א נתמנה לאב"ד דחיפה ולאחמ"כ (תשמ"ח) לחבר ביה"ד בירושלים. כחודש טרם הסתלקותו פרש מביה"ד כשהוא מעיד על עצמו שיכול לעזוב בשלווה ובבטחה מאחר שהכל עשה על אדני הצדק והמשפט. בא' באייר תש"ן נתבקש לישיבה של מעלה, זיע"א.

"...בסיון ה'תרצ"ו עזבתי את הכפר לראשונה בחיי ונסעתי לעי"ת מכןאס, היא העיר המפורסמת בישיבותיה ורבניה. ושם התקבלתי לישיבתו של כבוד מורנו הגדול מורי ורבי המובהק, הגאון המפורסם עט"ר כקש"ת וכמוהר"ר הרב ידידיה טולידאנו זלה"ה וזיע"א, ולבית אושפיזא דאורייתא נתקבלתי בזרועות פתוחות בביתו של המנוח, הנדיב האציל, המכובד בשמו ובמעשיו, מרומם לשם ולתהילה, הצדיק והחסיד, רחיים ומוקיר רבנן, ואיהו גופיה צורבא מרבנן כמוהר"ר שלמה לגרבל ז"ל, ואשתו הצדקת שורש מגזע איתנים, משועי הארץ ונכבדיה, הצנועה בכל דרכיה, במדות טובות מעוטרת, וביראת ה' היא מוכתרת, מרת לאה למשפחת סודרי ז"ל. בישיבה הנזכרת ובבית הנזכר ישבתי ולמדתי יותר משלש שנים בשקידה רבה ובחשק נמרץ מתוך התמסרות למען התורה והתחשבות עם מה מטרתי ולשם מה באתי למקום. בשעות הערב קיימנו שיעור בעל חשיבות, שיעור של גמרא, עם כבוד מעלת מורי ורבי הגאון החרף והמפולפל, המפורסם בחוכמתו ובמעשיו כקש"ת וכמוהר"ר מאיר טולידאנו זצ"ל. באדר ה' ת"ש הוסמכתי לשוחט ובודק ע"י מרנא ורבנא, גאון הדור, ראש על ארץ רבה, תנא מערבא, הראב"ד לערעורים והרב הראשי לכל יהדות מרוקו, הגאון המפורסם כקש"ת כמוהר"ר יהושוע בירדוגו זלה"ה. עכ"ל.

בתקופה זו, תקופת שהותו בישיבת מקנאס, מצינו כמה וכמה לשונות מופלאים על התמדת התורה ושקידתה מתוך מכתביו לבני ביתו: "אם רוצה לבוא לפה תנו לו סם של רפאות העינים, שאני לומד בלילה וצריך לי, שהגדידה קשה להם..." "ודע אבי כי איני מבטל אפי' שעה אחת של לימוד ושקדתי על לימודי ביותר שאת..." "ועתה שכרנו עלי אחת אנחנו בארבעה תלמידים ולומדים בה מהשעה תשע בלילה עד שעה שתיים עשרה, התחלנו מסכת אחרת ביגנו ועזבנו מסכת קידושין".

דבריו אלו פותחים לנו צוהר להבין מקצת שבמקצת על שקידת התורה שהיתה בקרב בני ישיבות דורו. וז"ל בהמשך דבריו שם: "אמנם זכות התורה גם היתה בעזרתך, כי זו היתה שאיפתי, שאלתי ובקשתי, להשיב את נפשי לחיי התורה, לשכון באהליה, לשמור מצוותיה, ללומדה וללמדה. שכך הייתי מכוין בברכת השיבנו אבינו לתורתך, ומאז שמתני אל ליבי כי חובתי היא ואעשנה, להחזיק בעץ החיים ובידי אתמכנה, וזו שאלתי מאת ה' ואבקשנה, מתי תבוא לידי ואקיימנה, ובאיזו דרך אגיע אליה ואאשרנה".

מעניי דיומא /

ענינים העומדים על הפרק במשנת רבותינו

גיוס בני הישיבות

קריאת קודש ממרן פוסק הדור הגאון הגדול רבי שלום משאש זצוק"ל

אודות גזירת גיוס בני הישיבות:

...אבל סיבת הסיבות הוא הקב"ה שהוא ממליך מלכים, והוא ידע מראש את דעת רבין ז"ל שרוצה לתת שטחים לגוים והסכים עמו, ולמה, אין זה אלא מעווינו. הוא נתן לנו את ארץ ישראל כדי להיות חפשים לקיים את הדת כראוי, והוא ראה שלכל הפחות שלישי מן הארץ אינו הולך בדרך הנכונה של הדת והאמונה, לכן החזיר השליש לגוים, ואחריתה מי ישורנה, אם ימשיכו ישראל ח"ו ללכת בשיטה זו אז מי יודע מה יהיה. תודה לה' על הישיבות והכוללים ובתי כנסיות שהם המגינים עלינו, כמו שאמרו רבותינו (מכות י, א), על הפסוק (תהלים קכב, ב), עומדות היו רגלינו בשערייך ירושלים, עומדות היו רגלינו איתן במלחמה בזכות שעריך ירושלים, והם שערים המצויינים בהלכה, ואם ח"ו לא יתמידו בלימודם איזה זכות תשאר. כמו שיש עוררים שאנשי הכוללים צריכים לצאת לצבא, אזי אותו היום יהיה "קאטאסטרופ", שכבר כתוב (ירמיה לג, כה), אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, שבשביל התורה נברא העולם. וא"כ איך חס וחלילה נקל בדברים אלו העומדים ברומו של עולם, שהרי כל מי שילך לצבא אפילו ישאר באמונתו מעולם לא יהיה חכם גדול לחבר ספרים ולכתוב פסקי דינים {ומי יעמיד לנו את התורה}.

לכן עלינו להקפיד הרבה בדבר זה. וגם דוד בן גוריון אף שלא היה דתי, הוא הראשון שאמר שאי אפשר למדינה יהודית בלי תורה, ואמר שהישיבות לא ילכו לצבא. והגם שבימיו היו התלמידים מועטים, אבל גם כל קהל ישראל היו מועטים. ולכן צריכים לדעת שישראל צריכה לבתי דינים חרדים שיעמידו הדת על תילה. הנה אמרתי כל מה שצריך על המצב הרע שאנו נמצאים בו, והשם הטוב יחון ויחוס ויחמול על שארית פליטנו, ויאמר למשחית די, ונגילה ונשמחה בישועתו אמן.

כ"ד החו"פ בירושלים עיה"ק ביום י"ד חשוון תשס"ג לפ"ק.
ע"ה שלום משאש ס"ט

משא הרה"ג רבי אברהם אסולין שליט"א

ראש מוסדות תפארת מיכאל ומח"ס תורת אמן - מייסד האיגוד
שנישא במעמד כנס היסוד לאיגוד בני התורה בירושלים במעמד מרן ורבנן

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, יום ייסוד והקמת התאחדות האברכים בני התורה ובני הישיבות. ידועים דברי הגמ' (תענית כט.). דמי שיש לו דין ודברים עם הנכרי יחכה לאדר ובו יקיים דינו כיון דמזליהו דישאל קא גרים שבאדר מזלם למעלה, וכבר הקשו הראשונים דהא אמרי' בשבת (לא:): שישאל למעלה מן המזל ואי"צ למישגח ביה ומאי אמרי' א"כ בהאי עצה טובה דקמ"ל ותירוצים רבים נמנו בזה וא' מהם דאה"נ דלעולם ישראל למעלה מן המזל ואילו באדר למעלה טפי. וב"ה משמיא קא זכיא לן לייסד את התאחדות בני התורה דוקא בחודש זה אשר בו ישראל למעלה מן המזל ביותר.

ומעתה נדבר מעט בסקירה קצרה על הנהגת הישיבות ע"י רבותינו ומסירות נפשם לתורה בע"ה:

הישיבות במקנאס - בהקדמת הגאון רבי רפאל ברוך טולידאנו זצ"ל לספר נשמת חיים [להגאון רבי חיים משאש אב הגאון רבי יוסף זצ"ל, עליו כתב הגאון רבי יהושע בירדוגו זצ"ל אב"ד מקנאס "כל ימי גדלתי בין החכמים והחסידים ואנשי מעשה רבים ועצומים ולכולם בחנתי וחקרתי ודרשתי, וכמו הרה"ק (רבי חיים משאש) לא ראיתי"] כתב דהרה"מ הגר"ח משאש זצוק"ל זכה לייסד ישיבה במקנאס שממנה קמו ועמדו ת"ח רבים והתרבו על ידיהם הישיבות, ואף לאחר פטירתו המשיכו הם את דרכו במקנאס וגלילותיה (ובין התלמידים האחרונים ידוע הגאון רבי אברהם אביחצירא זי"ע דיין דמתא דכזבלנא), ומספר הגר"ב שם שפעמים היה הגר"ח משאש מגיע בזקנותו לישיבה והיו מכבדים אותו לעלות ולעבור לפני התיבה, כיון שהיה מתפלל בנעימה קדושה והרגישו כל הציבור כולו רוממות הרוח בתפילה ודביקות בה'. לאחר התפילה היה מוסר שיחה להלהיבם לעבודת השי"ת, ואצטט לשונו: "לאחר תפילת מנחה יושב עימנו כשתי שעות ויותר ומתחיל למשוך ליבנו במוסריו ובסיפוריו הנעימים והקדושים עד שהיו עינינו מורידים דמעה כנחל דמעה, וליבנו היה מואס בהבלי העוה"ז מלהבות דברי קודשו, אשריו ואשרי חלקו עם אבות העולם אברהם יצחק וישראל", עכ"ל, אז דוגמא קטנה היאך התנהלו הישיבות במרוקו בכלל ובמקנאס בפרט.

הגאון רבי ברוך טולידאנו זצ"ל בהיותו נער התפלל בבי כנישתא דהגר"ח משאש וסיפר שלאחר התפילה ביקשו הגר"ח שיקפל את תפיליו יען כי ישישותו כבדה עליו, ובעת שקיפל הגר"ב את התפילין העיר לו הגר"ח "הזמן שאתה מקפל יקר הוא עד מאוד, יכול אתה לשנן לימודך בשעה זו..." **הישיבות במראכש** - מראשי הישיבות נודעו הגאונים רבי דוד שלוש, רבי אלעזר הלוי (בעל עבודת הלוי עהש"ס) ורבי אברהם אביטבול וצורת עיונם היתה לירד לעומק הסוגיא לאמיתותה ולהבניה על בוריה בלי פלפולים רבים. לאחמ"כ הגיע הגאון רבי שלמה אדהאן זצ"ל (הידוע בכינויו "אלחכס") ורצו לקבלו עליהם לראש הישיבה אלא שבענוותו לא ראה הגר"ש את עצמו ראוי להעמיד תלמידים. באותו זמן הגיע הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל (ר"י ליקווד בארה"ב) ושמע את הגר"ש אדהאן מוסר לתלמידיו שיעור עיוני בסוגיא הנעסקת, שמע והתפעל ושאלו מדוע אינו מעמיד תלמידים כראוי לו, ענה לו הגר"ש בתואנה שצריך הוא לעבוד למחיתו כדי פרנסת ביתו, אולם טענה זו לא הרתיעה את הגר"א קוטלר ומיד שילם לו סכום שיעור פרנסתו כל השנה כדי שיעסוק כל היום בהרבצת התורה, ניסה הגר"ש שוב בטענה שאינו ראוי ולא לכך נועד, אולם הגר"א אהרן זצ"ל השיבו בטענה נוקבת "ומי ימשיך א"כ את דרכו של אביך הגר"י יעקב זצ"ל שהיה ראש הישיבה!?", סבר הגר"ש וקיבל ומאז ניאות להנהיג את הישיבה ביד רמה (ובמאמר המוסגר יסופר על הגר"ש אדהאן שבערוב ימיו עלה לחונן אדמת א"י ונועד עם מרן החזון"א זצ"ל שהביע רצונו לידע מה לומדים במרוקו, דיבר עימו הגר"ש על סוגיא מסויימת ותוכ"ד הדברים הקשה קושיא גדולה שהחזון"א חשב בה רבות ונשאר בצ"ע). מרן הגר"י מאמאן שליט"א בהקדמת העמק יהושוע מביא את דרך רבותינו בכתביבתם שהיו לומדים את הסוגיא ומעלים על הכתב כל המו"מ עד מסקנתא דדינא ושלוחים לחבריהם ולחכמים אחרים שיהיה למראה עיניהם ובכך קיימו בעצמם דיבוק חברים ושימוש חכמים כדרכה של תורה.

סיפר הגאון הגדול רבי אליהו אברג'ל שליט"א (אב"ד בקעה וחבר ביה"ד הגדול) שבצעירותו למד בישיבת פורת יוסף עם הגה"ק רבי אלעזר אביחצירא זי"ע"א, ואביו ביקש שילמד מקצוע, הרב ביקש ללמוד תורה אך אביו בשלו. בצר לו נרשם הרב אברג'ל לטכניון, אחר ששם את חפצו בפנימיה נסע לחיפה לבית המרא דאתרא הגאון הרב יוסף משאש כפי שזכר בכל ספרי הרב את הכתובת, הרב דופק בדלת בהתרגשות לראות לראשונה פנים בפנים את הרב, והנה הרב פותח, שואל הרב משאש היכן כבודו גר וכו' סיפר לרב שבא ללמוד לימודי חול בגזירת אביו, השיבו הרב: אני בצעירותי בקושי היה לנו ספרים ללמוד, אתה יש לך אהבת תורה תחזור ללימודך בישיבה ותגיד לאביך שכך פסקתי, וכך הוה. ואז סיפר הרב משאש את המעשה הבא: רבי יוסף היה לומד מידי חג את המסכת בש"ס העוסקת מענינא דיומא, אחר שנים שכך נהג בקודש, החל הרב משאש ללמוד מסכת מהתלמוד הירושלמי, עד שנפגש עם דף שלא הצליח להבינו כשורה אחר מאמץ רב עדין לא הצליח הרב לפצח סוגיה זאת, הרב החליט לנסוע לעיר קזבלנקה, ששם יש מספר חניות לספרי קודש, משך הנסיעה ממכנאס לקזבלנקה המרחק כג' מאות קילומטרים, אחר שהגיע הרב לעיר נכנס הרב לחנות, המוכר רואה רב הדור פנים ומיד מציע את עזרתו, איזה ספר החכם מחפש, הרב שואל אם יש תלמוד ירושלמי עם ביאור, שמע המוכר את הנדרש, מקסימום יש לנו תלמוד בבלי, כבודו מחפץ דבר של נמצא במדינתנו, הרב הודה למוכר ועבר מחנות לחנות - שש במספר - ולא מצא את מבוקשו. הלך משם לבית המדרש שם פגש אחד מחכמי העיר, נשאל הרב משאש במה זכינו שהרב הגיע לעירנו, סיפר הרב שמחפש תלמוד ירושלמי עם ביאור ולא נמצא בכל העיר, יעץ אותו חכם להגר"י משאש שהנה בגבול ספרד יש עיר הנמל הנקראת טנג'יר, ושם יש חכם סבא דמשפטיים הגאון רבי מרדכי בן ג'ו זצוק"ל שכל שדרי ארץ ישראל שמגיעים לביתו מביאים עימם מתנה לרב ספרי קודש מארץ ישראל וידוע שיש ברשותו ספריה ענפה, אולי כבודו ימצא שם. נסע הרב מקזבלנקה מהלך חצי יום לטנג'יר ונכנס לחדרו של המרא דאתרא, וכששאל הרב לרצונו של האורח שאל אולי יש לכבודו תלמוד ירושלמי עם ביאור, נענה הרב קיים בספרייתי אך איני יכול להראות לכבודו לפי שיש מנהג חכמי המערב שמקימים את הפסוק "עת לעשות לה' הפרו תורתך", וכך מעלמים תחת גלימותיהם ספרים רבים, קרא הרב לשמש וציוהו: תתלווה עימו בלימודו בספר. אכן ליווה המשמש והנה הרב ראה מפרשי הירושלמי שעומדים על הקושיא שעליה הרב התקשה, צהלה עלתה על פניו של הרב, הודה הרב לרב העיר ונפרד לשלום משם. הרב נסע לעיר קזבלנקה ושם הרב התעכב זמן מה ופגש את אחד מגבירי העיר וסיפר לו על מבוקשו, אמר הגביר כבודו לא צריך לקנות תלמוד ירושלמי אני אתן את הסת חנים אין כסף לרב ביודעי שהרב ילמד בספרים מעמוד הראשון ועד העמוד האחרון, שאל הרב מהיכן השגת את תלמוד הירושלמי, סיפר הנגיד שנפטר הרב בו ג'ו רב העיר טנג'יר, וקנה מידי היורשים את כל הספרייה, והנה העשיר נתן שטר לכבוד היורשים בבקשה ליתן לידי הרב יוסף משאש את סט התלמוד הירושלמי, נסע הרב משאש שוב חצי יום לטנג'יר והגיע לידי היורשים, קבלו את השטר אך נענו בשלילה יש לנו מנהג שלא מוצאים דבר מבית המנוח עד תום שנה, נפרד הרב מהם, וחזר לקזבלנקה ומשם למכנאס, ואחר שנה חזר את המסלול ארוך זה, וכל זה לאהבתו לתורה. סיים הגר"י משאש את סיפורו והוכיח את הרב אברג'ל "עד כדי כך היתה מסירות נפשנו לתורה, וא"כ היאך יש מקום לשאלה כזו?", לימים הוזמן הרב משאש לשכונת בקעה שבה מכהן הגר"א אברג'ל כרב השכונה, ניגש הרב אברג'ל לרב משאש ואמר לו בתודה "ביזכות כבודו הגעתי עד הלום..."

זוהי היתה גישת רבותינו, עמל התורה ללא כחל ושרק, מסירות נפש לקיום מצוותיה באמת.

יה"ר שנוכה לראות בהרמת קרן התורה ובהחזרת העטרה לקדמותה מתוך מידת ההלכה הצרופה כדרך המסורה לנו מרבותינו גדולי התורה והיראה זי"ע, ואכ"ר.

משא הגאון הגדול רבי שלום טולידאנו שליט"א

מראשי ישיבת מאור התורה י-ם

ברשות הרבנים הגאונים, כל בני הישיבות שנתאספו כאן לעצרת חיזוק לקראת ימי בין הזמנים לאור תורת רבותינו, ויה"ר שיתקיים בנו מש"כ "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע", רבינו יונה מפרש עה"פ "ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם", דכשמתאספים יחד לעבודת ה' אזי ע"י כך מקדישים אותו יתברך, וכמשתאספים להתחזק בלימוד התורה, להתחזק בדרכי אבותינו, יש בזה קידוש ה', ויהי נועם ה' עלינו.

ידועים דברי הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל עה"מ באבות עשרה דורות מאדם עד נח ומנח עד אברהם, ולאחמ"כ מוזכר אברהם "אבינו", דצ"ב מדוע קודם לכן לא הוזכרה תיבת "אבינו" לאחר "אברהם". ותשובתו הינה יסוד גדול שאני חושב שנוגע לענייננו בערב זה, מיישב הגר"ח זצ"ל: ירצה בזה להגיד מש"כ מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו, כי כמה מידות שהצדיק טרח ויגע להשיגם, לבניו אחריו הם כטבע המוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה, עכת"ד.

ולפ"ז מבואר בתנא דבי אליהו (פכ"ה) "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב", והא היאך אפשר לתבוע ממנו שנהיה בדרגתם הם, פלא פלאות. אלא מאי, "מתי יגיעו מעשי" למעשי אבותי", היינו שהמעשים "שלנו" יגיעו למעשיהם היות שאנו ירשנו את מידותיהם, וע"כ אנו נתבעים, זו הירושה שלנו מאבותינו, ובה אנו חייבים להתחזק מאוד, מתי יגיעו מעשי למעשיהם, לקדושה שלהם, לגדלות שלהם, לטהרה, ליראת השמים, להתמדה העצומה, לדביקות בה', לעמל האדיר, לאהבת התורה שבערה בקירבם, כל הדברים האלו היו מושרשים בהם, האמונה החושית, לחיות עם הבורא יתברך יום יום ולעבדו עבודה תמה, ללמוד את תורתו מתוך דביקות אמיתית, וחובה זו מוטלת עלינו, מה נעשה עם הירושה הגדולה והנשגבת הזו, זהו מסר חשוב מאוד לנו, להתבונן בו, לדעת וליתן אל ליבנו, לא סתם לשמוע מעשיות, אלא "והשבות אל לבבך".

לא נוכל להאריך, אבל ברצוני להתעכב על נקודה קטנה וחשובה, הן ע"פ סדרי הישיבות באים אנו לקראת ימי בין הזמנים, אגב, מרן הרב שך זצ"ל לא היה אוהב לקרוא לזה "בין הזמנים" אלא "זמן הביניים", פעם סיפר לי מו"א הגאון זצ"ל שבחזרתו לישיבה לאחר ביה"ז שאלו מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל "נו, קידשת של שמים!?", מו"א זצ"ל לא ידע למה כיוונו דבריו, אמר לו המשגיח זצ"ל "אתה בחור ישיבה, כשאתה הולך למקום אחר מסתכלים עליך לראות איך מתנהג בן תורה, האם אכן קידשת ש"ש?".

בימים אלו צריכים אנו להתחזק בענין התפילה, מילא בענין הלימוד הרי בבין הזמנים הסדרים משתנים, אך זמני התפילות לעולם לא משתנים... חז"ל דרשו "ולעובדו בכל לבבכם, איזוהי עבודה שבלב זוהי תפילה", ובספרי מובא א' זוהי תפילה, ב' זהו מעשה קרבנות, אך מהי עבודה שכל כולה עבודת הלב, זוהי תפילה. וא"ת הא סו"ס יש בה גם מעשה, כך שואל בחסדי דוד על התוספתא, ומיישב ש"עיקרה" בלב הוא, וכמו שאמרו "תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה", ומקורו מדברי חובות הלבבות בשער חשבון הנפש ענין התפילה, שיסוד התפילה כל כולה כוונת הלב, וא"כ למה צריך לדבר ולבטא בשפתיים, אלא שחז"ל תקנו שמטבע התפילה, לשונה זמניה, יהיו ג"כ, והיינו מדרבנן, והיינו טעמא משום שבמחשבה ישנו קושי להתרכז ולכרז את המחשבה רק בתפילה, לכך תיקנו מעשה חיצוני - ביטוי בשפתיים הכדי שיוכל להתרכז בשימת לב, ואה"נ שאם יכול להתרכז אפשר שלא יהיה צורך בביטוי שפתיים וכדוגמת חנה דאיתמר בה "וקולה לא ישמע".

השו"ע הביא שתי כוונות בתפילה, א. פירוש המילות, ב. שעומד לפני השכינה ומדבר לפניו יתברך. ובסי' ק"א כותב השו"ע שאם בירך ברכה ראשונה דתפילת "יח בלא כוונה הוי לעיכובא וצריך לחזור, ופי' המג"א דהיינו פירוש המילות בלבד, אבל כוונה דקאי לפני השכינה - משמע דהוי לעיכובא בכל התפילה, וכמו שדייק הגר"ח זצ"ל בחידושיו מלשון הרמב"ם דתפילה בלא כוונה אינה תפילה, שכוונת עמידה לפני השכינה מעכבת בכל התפילה!

ואכן כתב החינוך (מצוה תל"ג) כן להדיא - וכן לענין המצוה הזהירו אותנו בכונת הלב בתפילה ויותר בברכה ראשונה שאמרו ז"ל מי שלא כיון בה מחזירין אותו, ולענין הכוונה הזו שחייבוהו בשבילה חזרה, הוא לפי אומרם שיתן אל לבו שלפני ה' הוא מתפלל, ואילו הוא פונה, ויפנה מחשבתו מכל שאר מחשבות העולם ויחד אותה אליו יתברך. עכת"ד. ויותר חמור, כתב המ"ב בביאורו"ל בשם הרשב"א שכשאדם מכוון בברכת אבות אף כשמכוון בכולה ורק כשהגיע לתיבות "ברוך אתה ה'" הסופיות וחשב מחשבה אחרת לרגע קט, צריך לחזור, ובטור מפרש טעמא דמילתא דכשעומד אדם לפני מלך בשר ודם צריך הוא לידע מה שיאמר ולהכין ליבו אף שלא קורא מחשבותיו, ועל אחת כו"כ לפני ממה"מ הקב"ה, שאם מדבר לפניו ית' וחושב בדבר אחר הרי שנחשבת אותה מחשבה כדיבור ומקלקלת תפילתו. נו, אז איך אפשר להגיע לכוונה שלמה בתפילה, הנה הב"ח בסי' צ"ח כתב יסוד עפמ"ש "תכין ליבם תקשיב אוזנך", ודרשי' מכאן שצריך לכוון ליבו לשמים, ואומר הב"ח "תכין ליבם" - רק הקב"ה הוא שיכול להכין ליבו של אדם ואילולא עוזרו אין האדם יכול, ואיך יכולים לזכות לתכין ליבם, ע"י השתדלות ורצון, אז הקב"ה מסייע בידו להכנת הלב, ואז מתקיים בו "תקשיב אוזנך".

ובאמת כתב הגר"א זצ"ל אהא דאמרי' שיצרו של אדם מתגבר עליה בכל יום ואילולא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, מתי הקב"ה עוזרו - כש"אינו יכול לו", היינו שמצידו עשה אל כל ההשתדלות, אך הלי התאמצות והשתדלות מצד האדם ממילא ברור שלא יוכל לזכות לסיוע ועזר מקודש וס"ד לנצחו. ובאמת יסוד זה איתא ג"כ בדברי רבינו יונה אהא דאמרי' אין באים להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ואמרי' חסידים הראשונים היו שוהים קודם תפילתן שעה אחת ומתפללין, והיינו בכדי שיכוונו ליבם למקום, רק ע"י כך זוכים ל"תכין ליבם". ודייק הגר"א מהא דאמרי' דשוהים שעה אחת "ומתפללין", היינו לא כפשוטו ששוהים והולכים להתפלל תפילתם אלא שבשעה הזו היו מתפללים שיוכלו לכוון בתפילתם. נורא נוראות.

זוהי הנקודה שרציתי להדגיש, כמה אנו חייבים להתבונן בדרכי אבותינו, שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי כמו שהזכרנו, ויש לנו את זה בכח, צריך להוריד ולהוציאו לפועל. איך היתה נראית תפילתם, זוכר אני איך הסבא עט"ר זצוק"ל (הגאון רבי רפאל ברוך טולידאנו) היה מתפלל בדמעות שלישי, היה נראה כמו מלאך ה', דביקותו בה' בעת התפילה היתה פלאי פלאות, גם מו"א עט"ר זצ"ל, איך היה נראית תפילתו. אך זה לא היה בחינם, זה לא בא כלאחר יד, היתה עבודה רבה קודם לכן, אצל הסבא זצ"ל זה התחיל בתיקון חצות, אח"כ בבקשות, "עוזרני אל חי להכניע את יצר המפתה", וכן ע"ז הדרך, עד שהיה מגיע להתפלל לפני הקב"ה, כחסידים הראשונים ממש. ובה צריך להתחזק בבין הזמנים, לפעמים באים ישר לתפילה בלא הכנה, עסוקים בדברים אחרים ו"חוטפים" תפילה ביני לבני, תפילה לא חוטפים, תפילה צריכה הכנה, "והכן לבבם אליך", ה' יזכנו שנוכל לכוון כראוי בתפילותינו ובה באמת אנו חייבים לומר "מתי יגיעו מעשינו למעשי אבותינו", אולי לא לדרגותיהם ממש, אך לכה"פ שתהא שאיפה לכך, לפחות להיות בדרך העולה לכך, היינו להקדיש לפחות דקה אחת של הכנה והתבוננות קודם התפילה, או אז מובטח שתתקבל תפילתנו.

יה"ר שישמע הקב"ה את תפילותינו, ויחיש לגאלנו, ונזכה לחוג את המצות בשמחה ובדיצות, וכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות.

משה הגאון הגדול רבי אליהו אברג'ל שליט"א

מרא דאתרא ואב"ד בקעה וחבר ביה"ד הגדול י-ם
בעל דברות אליהו ושא"ס

כבוד ידידי אהובי הגאון הגדול אב"ד מקודש רבי משה
אוחננא שליט"א, כבוד ידידי רב הפעלים לתורה
וליראה הרב אברהם אסולין - עושה אזניים לתורה
שלא תשתכח, למנהגים ולכל דבר שבקדושה, לעשות
לו אזניים ולחזקו, לדעת שהדברים לא מה בכך, אלא
לכל דבר ודבר יש לו יסוד בהררי קודש.

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", משה תפקידו
"מקהיל קהילות ברבים" - יום ביום אליו ללמוד
תורה, ואהרן תפקידו "אוהב שלום ורודף שלום אוהב
את הבריות ומקרבן לתורה". "ויקנאו למשה במחנה
לאהרן קדוש ה'", באו אנשים מבני לאהרן וטענתם
בפיהם: הרי הינך קדוש ה', מה מעשיך עימנו, וכן למשה
באן בטענה, מדוע הינך יושב כל היום באהלה של תורה
ולא יורד אלינו. ידוע המעשה עם המגיד מדובנא שטען
להגאון מוילנא זצ"ל שלא חכמה היא לישב כל היום
בחדר סגור ולעסוק בתורה, יצא הרב לחוץ. השיבו
הגאון הכל טוב ויפה, אבל תורה לא לומדים עם
"חכמות", לומדים בכל דרך וצורה שאפשר.

אדם צריך לעשות מה שיכול, "ויקהל משה את כל"
עדת בני ישראל", אומר האלשיך "כל" למעוטי ערב רב,
הם עשו את העגל, "רד כי שיחת עמך" - עמך ולא עמי,
הם אלו שעשו את מעשה העגל, והתביעה על עמ"י
היתה מדוע לא מיחו, וכל זה עוד שתק משה רבינו, אבל
בעת ראותו את השמחה - "וירא את העגל ואת
המחולות" - על זה כבר אי אפשר לשתוק, אם עשו מזה
מחול אות הוא שהפכוהו לבעל ערך, לכן "הרף ממני
ואשמידם".

לכן משה רבינו ע"ה, בכדי למגר את התקהלות העגל
עשה "ויקהל" - התקהלות גדולה בכדי למגר השפעת
מעשה העגל.

מו"ר, ידידנו הרב אסולין שליט"א כמו שאמרתי עשה
אזניים לתורה, בספרים, בכינוסים, להפיץ ולמסד
ולחזק את מנהגינו שכולם יסודם בהררי קודש ע"י גדולי
התורה והיראה והוא משתמש במעשה משה רבינו -
להקהיל קהילות ברבים, כאשר מקהילים קהילות
לכבודה של תורה הדברים מתחזקים ומשתרשים.

אנו מאחלים לו ולכל העוסקים במלאכת הקודש
אריכות ימים ושנים, דשנים ורעננים, ונזכה יחד להגדיל
תורה ולהאדירה ברוב טובה וברכה אכ"ר.

דבר האיגוד

אמר ר' פרנך אמר ר' יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד
חכם ובן בנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם
שנאמר (ישעיה נ"ט, כ"א) ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך
ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם מאי אמר
ה' אמר הקב"ה אני ערב לך בדבר זה מאי מעתה ועד עולם אמר
ר' ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה (ב"מ פה).

ב"ה עדים אנו בדורנו אנו לראות בשגשוג עולם התורה
בכלל ובקרב בני עדתנו בפרט, בחורי חמד ואברכים
תלמידי חכמים המפארים את היכלי הישיבות הקדושות
והכוללים, בכמות ובאיכות, וגדולי תורה הממשיכים את
דרכם הסלולה של אבות"ק מצוקי ארץ זיע"א המסורה
בידינו מדור דור.

הן תהילות להשי"ת זכינו ליתן כוח ביטוי לשגשוג פורח
ומלבב זה, ע"י הקמת "איגוד בני התורה", אשר ליכד
ואיחד את בני הישיבות והכוללים סביב מורשתנו
המפוארת, תוך שימת דגש על חשיבות ואמיתות
הדברים והמנהגים ללא כחל ושרק כיאה וכיאות, לאור
תורת רבותינו זצוק"ל ושליט"א אשר לאורם אנו הולכים
ובנתיבותיהם אנו צועדים.

בשבח והודאה וברגשי גיל שמחים אנו לעמוד בפתחו
של ביטאון הבכורה, אשר מאגד ומאחד בקירבו שיחות
מרנן ורבנן גדולי התורה וראשי הישיבות שנאמרו
במסגרת כנסו בני התורה, ליקוטים מדברי רבותינו זצ"ל
לחיזוק בתורה ויראה, ועוד. אכן מה נהדר, מפעים
ומרגש, לראות את הדברים עולים על מזבח הדפוס
ובטוחים אנו שיוסיפו לכאן"א חיזוק ועידוד בדרכי
השי"ת.

מזמור לתודה נישא בחרדת קודש למרנן רבותינו מאירי
נתיבותינו שליט"א, ועל צבאם מרן הגאון האדיר ציס"ע
משיירי כנה"ג, גדול דיני וזקן חכמי מרוקו, ה"ה רבינו
הגדול בעל העמק יהושע שליט"א, נשיא האיגוד, ועימו
הגאונים הגדולים חברי הועדה הרוחנית שליט"א אשר
הם לנו לעיניים. יה"ר שימים על ימי מלך יוסיף ה'
שנותיהם מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא אכ"ר.

והברכה אחת היא ליוזם ומייסד איגוד נפלא וחשוב זה,
ה"ה הרה"ג רבי אברהם אסולין שליט"א, הוא הגבר
החכם על להקים יד ושם לתורת רבוה"ק בקרב בני
הישיבות אשר התורה היא נחלתם, מתוך מסי"נ גדולה
ועצומה. יהא רעוא שכה יתן וכה יוסיף להגביר חילים
לתורה, להגדילה ולהאדירה אכ"ר.

ברכה מיוחדת לכל העוזרים והמסייעים אשר עומדים
לימיננו תמיד, ואחרונים חביבים אברכי הכוללים ובני
הישיבות הקדושות, אשר מתאספים פעם בפעם
להתחמם ולאור באורם של גדולי התורה שליט"א
במשאיהם ונוטלים חלק בכל פעילות האיגוד, ועי"כ
נותנים לנו את הכח להמשיך ולהגביר חילים לתורה
וליראה.

ובצאתנו את הקודש עינינו לשמיא נטלינן, דיה"ר שנזכה
לראות יחד בהמשך מורשת אבותינו ורבותינו הק'
ובשגשוג עולם התורה בלא מקטרגים ומשנאים,
ובביאת גוא"צ בב"א.

**בברכת התורה,
הנהלת האיגוד**